

III.

Bankovní obchody založené na cenných papírech.

1. Kterak činnost bankovní souvisí úzce s cennými papíry.

Bankéři (banquiers) jsou z povolání sprostředkovateli úvěru; jim jednotlivci svěřují své kapitály, jichž nedovedou nebo nemohou při podnikání využít, a od nich je zase dostávají na úvěr podnikatelé, kteří by jinak neměli dostatečných prostředků ke svému provozování a ke své výrobní činnosti. Banky jsou jakoby nádržkami pro kapitály, které se do nich z různých zdrojů sbírají a z bank zase kapitály ty bývají rozváděny do různých podniků, které jich k provozování jakémukoli potřebují. Patrně tak bankéři jsou podobnými činiteli, kteří úmyslem zjevným sledují totéž, co také je stanoveno za úkol činnosti sprostředkovací pro cenné papíry. Cenné papíry jsou rovněž prostředníky (arci beze vlastní vůle jako bytosti neživé) mezi kapitálem, kterého by jinak nedalo se použití k výrobě, a mezi podnikatelem, který pomocí cenných papírů si zjednává potřebný kapitál ke své činnosti. Je tedy mezi uvědomělou činností bankéřů a mezi úkolem neživých cenných papírů patrná a významná shoda, jejíž výsledek má být vlastně jeden a týž. Odtud také musí být velická příbuznost jednání bankovních s tím, co za úkol vytčeno cenným papírům, a příbuznost ta objevuje se v těch faktech, že banky jednak zabývají se velmi horlivě obchody s cennými papíry, jednak

že svou sprostředkující činnost opírají hlavně o samý institut cenných papírů, které opět namnoze svůj vznik zase vzaly z jednání bankovních. V té příčině stačí jenom poukázat na check, který je možný jenom při vyvinutém bankovníctví a který naopak zase bankám vykonává neocenitelné služby. Také směnka vzala svůj původ z bankovních a směnárnických obchodů, jak už bylo dříve vyloženo.

Již v předešlém několikráte naskytla se příležitost zabývat se různými bankovními papíry. Banky, aby svou prostředkovatelskou činnost pro úvěr dobře splnily, musily hleděti k sobě přilákat porůzno po případě malé, ale velmi četné kapitály. To však je možné jen tenkrát, když banka je dostatečně spolehlivá a když ti, kteří jí své kapitály svěřují, mohou jí naprosto důvěrovati a bezpečiti se, že jích nepozbudou, ani že se jim neztenčí. Takovouto důvěru opírající se o nejširší vrstvy obecnstva těžko by si dovedli zjednati a udržeti jednotlivci sebe bohatší a proto při bankovníctví zejména ustupují stále firmy jednotlivců (třeba sebe známějších) společnostem akciovým a společenstvům hospodářským a svépomocným (záložnám a úvěrním spolkům). Jelikož opět tato spolčení aspoň v některých odborech nevydrží konkurenci s ústavami veřejnými (jako s hypotečními bankami zemskými, s bankami zemskými, s poštovní spořitelnou, se spořitelny veřejnými atd.), v těchto směrech nahražovány bývají v novější době ústavy veřejnými nebo poloveřejnými. Spolehlivost při bankách může pouze tehdy býti obecnstvu pořádně patrná, když možno činnost jejich řádně kontrolovati, a veřejné kontroly schopné jsou právě jen ústavy akciové, společenstva a zvláště podniky veřejné (státní, zemské, obecní atd.).

Banky musejí však vedle spolehlivosti, toho dbáti, aby kapitály potřebné také proto jim byly svěřovány, že je to jednak se značnými výhodami materiálními pro ukladatele, že tedy poskytuje se ukladatelům buď důchod, nebo že se mu za to vykonávají jiné cenné služby neb i obě zároveň; jednak že může pohodlně kteroukoli dobou svým kapitálem disponovati dle své vůle, že totiž může kdykoli z podniku bankovního vlo-

žený kapitál neporušený a nezkrácený po případě rozmnožený vybaviti. K tomu cíli banky jednak musí uvěřené prostředky, pokud mohou na ně trvaleji počítati, uložití co možná produktivně, jednak nesmějí přijíti do rozpaků, když se vklady jim uvěřené budou požadovati zpět. Musí tedy bankovní ústavy pečlivě vyzkoumati ze zkušeností, jak mnoho smějí z uvěřených věcí trvaleji propůjčiti produkci, aby při tom ještě stále byly schopny splniti kteroukoli dobou žádost vkladatelů o vrácení jich vkladů. Tento úkol může býti dosti obtížný a mohou i při největší obezřetnosti nastati doby, kdy bankéři je nemožné, při velkém návalu (t. zv. *runu*) obecnstva hlásícího se o své vklady všem okamžitě neb aspoň s dostatečnou rychlostí vyhověti. Taková situace je arci pro banku osudnou a po případě i záhubnou, neboť odejímá nutnou důvěru, a kolikrát zcela solventní ústav padl za obět nedůvěře obecnstva, jehož požadavkům o vrácení vkladů nemohlo býti dosti rychle učiněno za dost.

Z předešlého je patrně viděti, že užitečné uložení kapitálů bance svěřených je odvislé od doby, na kterou byly uvěřeny; čím je doba ta delší, tím snáze bude bance možno prostředky tyto propůjčiti produkci na určitou delší dobu. Když banka je povinna vrátiti vklad každou chvíli, kdy si vkladatel vzpomene, nemohla by patrně vůbec vklady takovými disponovati. Odtud také banky cedulové, které vydávají za uložené cenné věci (za kovy drahé, za mince) poukázky okamžitě splatné, t. zvané *bankovky*, nemohou poskytovatí vkladateli žádných jiných materialních výhod kromě těch, že cenné věci (drahé kovy, mince) svěřené bezpečně uschovají, slibující je okamžitě vydati, kdykoli se vlastníku jich zlíbí. Jsou tedy bankovky povahou svou přirozené papíry nesúročitelnými, a jestliže opravdu za ně lze drahý kov (minci) v každé době okamžitě dostatí, mohou úplně stejně zastupovati úkol peněz, jako ražené mince, stávají se tak *papírovými penězi*. Z té příčiny arci nelze bankovky počítati mezi vlastní cenné papíry, bankovky jsou daleko lépe směnitelné nežli cenné papíry, jsou penězi po případě také dokonalejšími (jestliže o jich směnitelnost za kov nebo

jinak o stálost jich hodnoty je úplně dostatečně postaráno) nežli peníze kovové!

Dlouhé zkušenosti v bankovníctví prokázaly, že vklady, třeba na sebe kratší dobu uvěřené, nicméně nikdy skoro najednou nebývají zpět žádány a že banky část jich přes to mohou trvaleji uložit také tehdy, kdy vkladatelé jsou oprávněni žádati je každou chvíli zpět. Tím spíše banky mohou disponovati oněmi vklady, které jsou v bance na určitou nejmenší dobu — na lhůtu výpovědní — vázány. Proto mohou banky po případě také vklady okamžitě výpovědně úrokovati — arci jen velmi mírným procentem, — kdežto vklady na výpověď mohou surokovati tím vyšším procentem, čím je lhůta výpovědní delší. Při vkladech okamžitě vypověditelných, má-li je banka úrokovati, žádá se, aby nebyly příliš veliké, aby tím nebyla banka snad přece uvedena do nesnáží. Proto často banky vklady suročitelné, pokud nepřesahují určitou výši, vyplati hned, kdežto vklady větší musí se napřed výpověděti.

Banky, které tímto způsobem přijímají vklady, jednak hned bez výpovědi splatné, jednak na krátkou výpovědní lhůtu, stávají se dlužníky, kteří po případě v krátké době musí svému závazku dostáti; pravíme tu, že banka učinila obchod pasivní krátkodobý (stala se dlužníkem na krátkou dobu). K tomu musí banka přizpůsobiti svou činnost produktivní, aktivní. Její obchody aktivní musí býti také krátkodobé ve shodě s obchody pasivními. K tomu se právě hodí výtečně jednotlivé cenné papíry: Banka může ku př. diskontovati (kupovati) spolehlivé krátkodobé obchodní směnky, diskontovati warranty, kupony později splatné (v krátké již době), převzítí budoucí spolehlivá inkasa; může poskytnouti půjčku krátkodobou na spolehlivé cenné papíry, kupovati státní suročitelné poukázky v nedlouhé době splatné (jako na př. u nás salinky — poukázky státní, jimž zástavou jsou solní doly a solivarny státní, nebo jako v Uhrách jsou tak zvané *tresorové listky* — *Tresorscheine*) nebo diskontovati jiná pozdější plnění státních pokladen, jako restituční listky (na vrácení daně na hra-

nicích za vyvezené zboží, ku př. za pivo vyvezené), celní zlatové poukázky (Zollgoldanweisungen) atd. Patrně všemi těmi způsoby poskytuje banka velmi účinný úvěr, platíc hotovými (po srážce mírných úroků) bezpečná plnění budoucí, která převádí tak ve svůj majetek. Diskont, který si při tom sráží a úrok, který za takovou půjčku dostane, jsou jejím výtěžkem hrubým, z kterého může pak vypláceti mírné úroky vkladatelům, hraditi svou regii a po případě vyzískati nějaký čistý výtěžek. Pokud banka omezí se při tom na tyto aktivní obchody zcela bezpečné a krátkodobé, nemůže přijíti nijak do nesnází (leda by ji zasáhla pohroma nějaká nepředvídaná, nikterak zaviněná, i nedvratná).

Ale jsou u nás mnohé banky, které na jedné straně podnikají závazky téměř napořád krátkodobé (krátkodobé pasivní obchody), na druhé straně však vedle již zmíněných krátkodobých aktivních obchodů po většině neb aspoň povážlivou částí svých vkladů provozují aktivní obchody na dlouhou dobu určené. To jsou zejména naše spořitelny a mnohé záložny přijímající vklady na krátkou výpověď splatné nebo vůbec i okamžitě vyplácené a půjčující na hypoteky, kupující domy, pozemky atd. Půjčky na hypoteky jsou pravidelně dlouhodobé, a i když jsou výpovědné, přece nelze je v krátké době realizovati. Tím by mohly tyto ústavy přijíti do nesnází, ale jednak mívají dosti četně krátkodobých úvěrů (směnek krátkodobých, cenných papírů, které se dají rychle a bezpečně zpeněžit, krátkodobých půjček na zástavy movité — na cenné papíry atd.), jednak obecenstvo do nich ukládající míní trvaleji v nich své úspory užitečně uložené ponechati, třeba mělo právo je odtamtud po krátké výpovědi vyzvednouti, konečně i jich prostředky vlastní (reservní fondy) jim mohou v tísní vypomoci. Nicméně bezpečiti se úplně by nemohly za všech okolností; při náhlých otřesech hospodářských a při všeobecné nedůvěře jedenkrát probuzené přišly by zajisté mnohé z nich do těžkých osudných nesnází. Příklady toho již historie ukázala; tak ve Francii veliký ústav „Caisse d'épargne“ musil z těchto vyložených příčin likvidovati, ačkoli

prostředky jeho dostačily hojně a nad dostatek k uspokojení všech věřitelů. *) U nás se spořitelny proti podobným nesnázím zajistily svépomocí. Utvořily si ve formě akciových společností ústředí, které jest jim vzájemnou oporou. K tomu cíli byly zřízeny v Praze (r. 1901) „Centralbank der deutschen Sparkassen“ a „Ústřední banka českých spořitelén“ (r. 1903).

Pokud se týče jednotlivých vkladů, bývají v k l a d n í knížky na menší obnosy pravidlem bez výpovědi vypláceny (při menších bankách i na menší obnosy se žádá výpověď), ostatní knížky jsou na výpověď tím delší, čím vyšším procentem se úrokují a čím je větší vklad. Jsou-li vklady na p o k l a d n í c n í p o u k á z k y, bývá při nich lhůta výpovědi vždy na nich samých patrně udána, zároveň se daná výpověď na nich poznamená; také zde výše procenta řídí se délkou výpovědi. Vklady na běžný účet (kontokorent) jsou arci splatny hned, a poněvadž kromě toho banka vkladatelům prokazuje určité služby, nepočítá se z nich buď žádný úrok anebo velmi mírný. Při tom však bývají majitelé účtu povinni u banky udržovati určitý nejmenší vklad, sice by banka jinak s nimi hned své bankovní spojení přerušila. Disponovati o vkladech nad toto minimum mohou pomocí papírů nám již známých: cheků a poukázek, nebo mohou

*) Arci jednotlivé velké spořitelny se pro svou značnou zámožnost a také pro různost a četné množství ukladatelů nepotřebují nikterak takových nehod strachovati. K tomu nám mohou dokladem býti bilance „První rakouské spořitelny“ ve Vídni a zvláště „České spořitelny“ v Praze. „První rak. spoř.“ měla koncem r. 1907 516 mil. K vkladů a vedle toho vlastních rezervních fondů 27½ mil. K, to vše bylo kryto 270½ mil. K hypotečních dluhopisů, asi 5 mil. K půjček státu a veřejným fondům poskytnutých, na 70 mil. K emskomptovaných smének, 122 mil. K v cenných papírech, skoro 67 mil. K v půjčkách na cenné papíry, 1½ mil. K v salinkách, 11½ mil. K v realitách, 2½ mil. K v hotovosti, 1¼ mil. K na běžných účtech (u poštovní spořitelny, rak. uh. banky) atd. (Z uvedených aktiv bylo asi 287 mil. K trvale vázáno, kdežto asi 276 mil. K je krátkodobých pohledávek nebo úplně mobilních.) — Podobný poměr byl touž dobou při „České spořitelně“, v ní bylo vkladů asi 215 mil. K a přes 51½ mil. K vlastního jmění, co bylo kryto aktivy: 140 mil. K půjček hypotečních a obcím, 22½ mil. K ve sménkách, přes 4 mil. K v půjčkách na cenné papíry, 35½ mil. K v cenných papírech, depozita, vklady na běžné účty a hotovosti přes 20 mil. K atd. (Z uvedených aktiv je asi 140 mil. K dlouhodobých úvěrů a přes 82 mil. K krátkodobých úvěrů a lehko realizovatelných kusů jmění.)

učiní u banky splatnými směnky (směnky domicilované) a po případě i jiné podobné papíry.

Takovýmto způsobem sejde se u každé banky množství cenných papírů. Pokud patří papíry ty jednomu vkladateli banky a dlužná úhrada jich jde též na účet jiného vkladatele u téže banky, zapíše se to prostě do účtů obou vkladatelů, jednomu v prospěch, druhému dluhem. To zve se girovým obchodem banky. Jdou-li však papíry ty na účet vkladatelů u různých bank, nabývají tu banky vůči sobě vzájemné pohledávky v cenných papírech (chekách, směnkách, warrantech, poukázkách atd.), které by bylo zbytečné všechny vyrovnávatí hotovými, poněvadž se jednotlivé z nich prostě kompensují, t. j. pohledávka se ruší jiným vzájemným dluhem; cenné papíry jedné banky dají se prostě vyměnití za cenné papíry banky druhé, čím pohledávky se úplně nebo částečně mezi sebou vyrovnávají. Aby se vyrovnávání to snáze mezi různými úvěrními ústavami zdařilo, mohou si to banky zrovna tak zařídití pro sebe, jako to mají jich vkladatelé u nich zřízeno. Mohou si totiž zvolití jednu banku k tomu, aby jim vedla účty a papíry, které na vzájem proti sobě mají splatné, aby jim do těch účtů zapisovala. Obvykle se k tomu cílí zástupci bank dohromady v určité místnosti pravidelně občas scházejí (buď denně nebo několikráte v týdnu), papíry splatné buď si navzájem uznají nebo dle okolností také odmítnou a pokud jich položky navzájem se neshladí, zapíše se zůstatek (rozdíl, saldo) do jejich účtů u banky toto řízení vedoucí. Řízení to se jmenuje súčtovacím nebo clearingem (Abrechnungsverfahren), a místnost, v které se to odbývá, zve se clearing-house (Saldosaal, súčtovací síň).

Pokud banky nezbytně musí povolovatí úvěr dlouhodobý a po případě s jich strany nevýpovědný (dlužníkovi svému, pokud řádně umluvené dávky plní, nesmějí totiž půjčku vypovědětí), musí sobě zrovna takový úvěr také zaopatřití. Toho banka docílí opět jen cennými papíry, na které si potřebné kapitály opatruje. Banka na př. půjčí na rolnický statek, na dům, neb obci, zemi, státu nebo dráze a sice tak, že se půjčka oplácí anuitami stej-

nými — v nichž zahrnuty jsou úroky — po celou řadu let (po dobu 30—100 let po případě) i nemůže naléhati, aby dlužník splatil půjčku tu dříve. K tomu účelu musí banka vydávati částečné dluhopisy, které jsou splatny v úplně shodných lhůtách, jako půjčky dlužníkům bankovním poskytnuté, a jichž vlastníci je také nemohou vypovědět, nýbrž splácejí se dle známých nám liž umořovacích plánů. Tyto částečné dluhopisy může buď banka na burse nebo z volné ruky prodávati a obnosy stržené vyplatiti svému dlužníku, jemuž půjčku povolila, nebo je dá svému dlužníkovi, aby si je sám dle své možnosti a vůle prodal i tak si sám peníze opatřil. Častější je, že banka sama dluhopisy na účet dlužníkův prodává, počítajíc si za to mírnou provisi. Za dluhy tyto ručí pak nejen jmění banky samé, nýbrž zároveň i dlužníci banky (do výše svého dluhu každý a dle smlouvy zá-půjčkové) a po případě ručí také věc, kterou na to dali v zástavu, jako rolnické pozemky, domy, důchody obecní nebo jiných veřejných hospodářství, důchody železné dráhy a její nemovitý majetek atd. Dluhopisy ty pak zovou se zástavními listy (pokud rolnické pozemky a domy jsou jim zástavou), obligacemi komunalními (dlužníky jsou obce a jiná veřejná hospodářství, po případě i stát), úpisy železničními, melioračními (na úpravu potoků, řek a zlepšení pozemků) atd.

Částečné dluhopisy vydávati smějí arci jen některé banky, které k tomu dostanou koncesi od státní moci. Dříve tato koncese se udílela napořád jen akciovým společnostem (rakouskouherské bance; rak. úvěrnímu ústavu pozemkovému = Oest. Bodencreditanstalt; Central-Boden-Creditbank; haličské akc. hypoth. bance atd.); v novější době se pravidelně koncesse dává ústavům veřejným zemským (různým zemským hypotečním bankám jako v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v obojích Rakousích atd.: zemské bance království Českého; zemské bance král. haličského a jiným různým zem. ústavům pro úvěr komunalní); ale ještě nedávno byla zřízena a koncedována železniční banka akciová ve Vídni s právem emise dluhopisů železničních. To však rozhodně není k veřejnému prospěchu, aby se koncesse takové dávaly sou-

kromým podnikům, pokud to lépe dovedou zastati ústavy veřejné.

Banky totiž, které půjčují pomocí částečných dluhopisů, nejsou tu vlastně ani pravými věřiteli ani naopak vlastními dlužníky vydaných úpisů. Jich činnost je pouze sprostředkovací. Arci jejich jmění je věřitelům zároveň zárukou, ale záruky od banky samé není vlastně ani potřebí, když se půjčuje zcela svědomitě a opatrně, jako tomu vždy bývá při takovýchto ústavech. Akciový kapitál, který má věřitelům zároveň ručiti za dluhopisy, bývá poměrně vůči půjčkám nepatrný, a jeho snaha při tom vždy jen je vydělávati zvláště pro dividendu akcionářům. Při veřejném podniku je dostatečnou zárukou věřitelům ta korporace, která banku zřídila, totiž země, a není potřebí obchodům takové zemské banky ani žádného značnějšího základního kapitálu. Činnost takové banky se totiž omezuje na vydávání (tisknutí) částečných dluhopisů a prodávání jich na burse nebo jinakým způsobem (na účet dlužníků), potom na inkasování dlužných anuit, a z těchto anuit vyplácí pak kupony a slosované dluhopisy. Služby ty jsou tak jednoduché, že stojí minimální náklady a pokud dlužníci jsou svědomití k placení, nepotřebuje banka prázdných svých kapitalů. Proti prodlenému placení od některých dlužníků stačí jednak stanovit vyšší procento úroků z prodlení, jednak se může banka tím krýti, že anuity ode dlužníků žádá předelhůtně, kdežto věřitelům platí polhůtně; když banka si zahospodář jakýsi rezervní fond, není potřebí potom ani anuit předelhůtních. Na svou regii může banka vybírat zcela nepatrnou přírážku k úrokové míře rozdělenou na několik prvních let půjčky.*) Také hypotekární soukromé ústavy půjčující na zástavní listy tam, kde jsou zřízeny ústavy zemské, nemohou naprosto kon-

*) Česká zem. hypoteční banka vybírá pouze $\frac{1}{4}\%$ ročně na regii a to jen pro prvních osm let, po osmi letech neplatí dlužník na regii již naprosto ničeho; mimo to by již výnos nastrádaných rezervních fondů stačil ukryti nejen regii, nýbrž by dal ještě dosti slušný zisk. Jak naproti tomu akciové společnosti pracují nepoměrně dříve, vidíme z příkladu rakousko-uherské banky, která i při půjčkách na 50 let poskytnutých počítá si po celé trvání půjčky ročně $\frac{3}{4}\%$ provise; arcí tím způsobem vydělává ročně asi $2\frac{1}{2}$ mil. K na svých hypotekárních dlužnících a to prostě skoro za nic.

kurovati a omezují činnost svou na ona území, kde veřejných ústavů podobných není. *)

Půjčky na částečné dluhopisy jsou se strany věřitelovy nevýpovědné, ale dlužník pravidelně může svůj dluh spláceti rychleji nežli stanoveno umořovacím plánem, ba po případě může celou půjčku splatit najednou. Podle toho stanoví vlastně umořovací plán půjčky nejmenší přípustnou mez splátek, více splatiti nežli dle umořovacího plánu jest stanoveno, nemůže se dlužníkovi brániti (arci někdy také dlužník nesmí svou půjčku spláceti rychleji, nežli dovoluje umořovací plán, záleží to vždy na jeho původní úmluvě s věřitelem). Když tedy dlužníci bance splácejí své dluhy rychleji nežli jsou povinni, bude také banka dluhopisy sama tímž rychlejším tempem upláceti.

Dlužníci používají toho práva ke splacení dluhu, když uzavřeli kdysi půjčku na vysoké procento, a nyní by si mohli vypůjčiti na procento mírnější. Splatí tu starý vysoko úrokováný dluh dluhem novým, který se pak již níže úrokuje. Na př. si vypůjčil dlužník na 5⁰/₀ ní dluhopisy, a od té doby klesla by míra úroková na 4⁰/₀, zaplatí tedy svůj starý 5⁰/₀ ní dluh tím, že požádá nové dluhopisy 4⁰/₀ ní, jimiž se splatí staré 5⁰/₀ ní. Tuto přeměnu obyčejně banka, která na částečné dluhopisy půjčku poskytla, provede sama na požádání dlužníkovy, a zove se to **konvertováním** nebo **konversí** půjčky. Takovou konversi svých půjček provádí občas také stát, když se jeho úvěr polepšil, a se státním dovolením konvertují své půjčky také akciové společnosti železniční. O konversi půjček obšírněji pojednáno bude v následujícím ještě.

Z aktivních pravidelných obchodů bankovních největší důležitosti jsou diskontování směnek obchodních a půjčování na zástavy movité čili t. zv.

*) Banka rakousko-uherská nerozpůjčí nyní v Čechách, na Moravě a ve Slezsku již ode dávných dob naprosto nic, zbytky nepatrné má jen z minulých dob, v Dolních Rakousích od té doby, co je zřízen zemský ústav, také velmi málo rozpůjčila. Ze všech téměř 300 mil. K, které má rozpůjčené na hypoteky, bylo přes 80% půjčeno v Uhrách, zbytek v zemích, kde dosud zemské ústavy málo ještě mohou konkurovati, jako v Haliči, v Bukovině a v Dalmácii.

lombard. Lombardu velmi příbuzný je report, o kterém promluveno bylo již v předcházejícím. Reportem zabývají se banky tehdy, když mají přebytek peněz a jsou zláhány vysokou mírou úroků, které se po případě dají lehko i bez značnějšího nebezpečí vydělati. Arci má reportování vždy do sebe aspoň cosi nebezpečného a riskantního, i banky proto často raději volí ke svým půjčkám formu lombardu, nežli reportu, aby nemohly při nahodilém značném poklesu kursů cenných papírů pozbyti část svých půjčených peněz. Nebo zajišťují se při reportu menším procentem půjčky na papíry málo bezpečné a silným kolísáním ceny (kursu) podrobené.

Pro platební funkci u nás velikého významu nabyly cenné papíry poštovní spořitelny, kterými se hlavně prostředkuje vyrovnávání splatných obnosů s jednoho místa do druhého a ušetřuje se zároveň zasílání hotových peněz uvnitř říše. Nejjednodušší papír toho druhu je poštovní poukázka, kterou se poukazuje poštovní úřad vypláti peníze adresátovi bydlícímu pravidelně v jiném místě; připojená poštovnímu příkazu (Postauftrag, mandat de poste) slouží poukázka k inkasu papírů cenných v jiném místě splatných a k odevzdání inkasovaných obnosů vlastníku jejich. Ti, kteří mohou disponovati volným vkladem (přes 200 K) a jsou účastni chekového řízení poštovní spořitelny, činí své platy pravidlem pomocí cheku poštovního, který je papírem na majitele nebo poukázkou poštovního spořitelního úřadu. Účastníci chekového řízení mohou býti zároveň mezi sebou spojeni girovým řízením pošt. spořitelny (které poštovní spořitelna jmenuje nevhodně clearingovým řízením). Poštovní spořitelna vede pak těmto členům běžné účty a ve prospěch těch, kteří mají u ní účet otevřený, mohou se konati platy u kterékoli sběrný poštovní pomocí složných listů (Erlagschein).*)

*) U c. k. poštovní spořitelny ve Vídni bylo koncem r. 1907 2,064.403 vkladních knížek v oběhu a suma vkladů všech (i s chekovým oddělením) byla 590 $\frac{1}{8}$ mil. K. V chekovém oddělení bylo účtů 79.711 s ročním obrátem přes 21 $\frac{1}{2}$ tisíce milionů K; clearingovému oddělení přináleželo 78.546, t. j. 98 $\frac{1}{2}$ % všech účastníků chekového řízení.